

Werken met kinderen vraagt bepaalde vaardigheden van je als leiding. Hieronder volgt informatie over de ontwikkeling van kinderen, die geldt in het algemeen. Voor kinderen met een beperking kan dit wat extra aangrijpingspunten geven. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de verschillende beperkingen, maar het is belangrijk om de algemene zaken als basis te weten.

De algemene ontwikkeling van kinderen

Kinderen zijn lid van Scouting, omdat ze een leuke tijd willen hebben. Daarnaast is Scouting goed voor de ontwikkeling van kinderen op verschillende vlakken, motorisch, sociaal, etc. De kinderen zijn vaak enthousiast over de programma's en de andere kinderen, ook al zullen ze dat niet altijd laten blijken. Sommige kinderen zullen meer opvallen in de groep dan andere kinderen en hebben een andere aanpak nodig. Andere kinderen kunnen hier last van hebben en het kan als leiding moeilijk zijn om alle kinderen dezelfde aandacht te geven. Kinderen die extra aandacht vereisen doordat zij ongebruikelijk gedrag vertonen, worden vaak in een negatief daglicht gesteld. Ze krijgen vaker straf, worden vaker apart genomen en dan toegesproken door een leidinggevende en krijgen vaker kritiek van leeftijdsgenoten. Hierdoor kan een negatieve spiraal ontstaan. Wanneer de kinderen een sterker zelfbeeld hebben, kan dit patroon doorbroken worden.

Zelfvertrouwen

Kinderen ontwikkelen zich door het opdoen van succeservaringen. Als leidinggevende bij Scouting is het mogelijk om deze ontwikkeling te helpen. Een manier om dit te doen, is door het aanbieden van activiteiten waarvan je weet dat het kind in staat is om ze te doen. Dit kan voor het kind een succeservaring betekenen. Hierdoor creëer je bij het kind het zelfvertrouwen wat het kind nodig heeft om überhaupt mee te willen doen, ook aan de activiteiten die voor hem moeilijk kunnen zijn. Voor een kind met problemen in de grove motoriek kan het bijvoorbeeld moeilijk zijn om te pionieren en de bever die moeite heeft met stilzitten kan niet zo goed meedoen met slapende leeuwen. Denk als leiding niet te snel dat een kind iets niet kan, laat hem het gewoon proberen en zie wat er gebeurt. Neem het kind serieus. Kinderen weten vaak zelf wel wat ze wel en niet kunnen en bedenken zelf vaak oplossingen. Luister hier dan ook naar. Om bij de kinderen wat meer vertrouwen in zichzelf en in de groep te creëren, is er een aantal spelletjes die je kunt doen:

- Een parcours afleggen waarbij een kind een blinddoek om krijgt en een ander kind aanwijzingen geeft hoe het moet lopen. Het kind kan ook het andere kind bij de schouder vastpakken en door het parcours begeleiden
- Een kind staat in het midden van de kring en houdt zich stokstijf. Het kind laat zich vallen, waarbij de andere kinderen (eventueel met behulp van volwassenen) het kind opvangen

Een beloningssysteem waarbij je punten kunt verdienen bij goed gedrag, kan helpen om het groepsgevoel te verbeteren. Dit kan ook op groepsbasis of subgroepbasis, waarbij je per groep of subgroep punten kunt behalen.

Structuur bieden aan kinderen

Het kan lastig zijn om een kind met beperkingen in de groep te hebben. Dit kind kan extra aandacht nodig hebben van de leiding. Door te draaien in een vaste structuur, creëer je overzichtelijkheid. De activiteiten die je tijdens je opkomst gaat doen, zijn voor de kinderen dan beter te voorspellen, waardoor minder speciale aandacht nodig is voor sommige kinderen. Structuur bieden kun je doen door aan te geven wat er (in grote lijnen) gaat gebeuren door bijvoorbeeld plaatjes met activiteiten op een prikbord in je lokaal te hangen, een zogenaamd pictobord. Je kunt hierin zelf keuzes maken wat

je wel en niet zichtbaar maakt voor de kinderen. Een plaatje van buiten spelen geeft alsnog veel vrijheid voor de invulling van het programma.

Duidelijke regels (die bij alle kinderen bekend zijn doordat ze bijvoorbeeld ergens in het lokaal hangen) die consequent gehandhaafd worden passen hier goed bij. Door als leiding consequent en gestructureerd te werk te gaan, bijvoorbeeld met behulp van bovenstaande ideeën, creëer je veiligheid in de groep, waardoor kinderen zich vrij voelen om mee te doen. Soms kan het fijn zijn als de andere kinderen in de groep een beetje weten hoe ze met bepaalde kinderen om kunnen gaan. Bijvoorbeeld als er een kind in de groep zit dat fel en boos uit de hoek kan komen op Scouting. Hier kunnen andere kinderen onzeker van worden. Als ze weten dat dit kan gebeuren en hoe ze hiermee om kunnen gaan, kan dit begrip opwekken en kan men wel met elkaar samen spelen en werken.

De groep en pestgedrag

Van Scoutinggroepen is niet bekend hoe de exacte groepssamenstelling ongeveer is met betrekking tot welke kinderen populair zijn en welke niet. Als leidraad om wat over groepsprocessen te vertellen, is daarom gebruik gemaakt van informatie die gaat over basisschoolklassen. In klassen op de basisschool wordt 10 tot 24% van de kinderen gezien als populair, hiernaast bestaat 10 tot 22% van de kinderen uit kinderen die 'afgewezen' worden. Bovendien wordt 12 tot 20% van de kinderen genegeerd. De rest van de kinderen heeft een gemiddelde status van populariteit onder de andere klasgenoten. Uit lange termijnonderzoeken blijkt dat de populariteit van de meeste kinderen een aantal jaar hetzelfde blijft: dezelfde kinderen blijven populair en anderen blijven genegeerd. Kinderen met een beperking zijn vaker degenen die afgewezen of genegeerd worden.

Het is daarom goed om als leiding te weten wie in de groep bij welke subgroep hoort. Je kunt je programma erop af stemmen. Het populaire kind laat je bijvoorbeeld samenwerken met het genegeerde kind en het afgewezen kind geef je de verantwoordelijkheid over de te maken opdracht. Dit geldt ook voor het maken van de subgroepen. Denk bewust na over wat voor verschil het kan maken voor een kind. Voor meer informatie kun je een training over pesten volgen. Kijk ook eens naar de sfeer in je groep. Een onveilige sfeer speelt een belangrijke rol bij bijvoorbeeld pesten. Als de gedragscode van de groep is dat pesten niet goed is, zal de sociale controle onderling hoog genoeg zijn dat het dan ook niet gebeurt. Als leidingteam heb je hier een belangrijke rol in, want met jouw voorbeeldgedrag laat je best zien hoe je op een goede manier met elkaar omgaat. Grapjes kunnen op veel manieren geïnterpreteerd worden, wat veel ruis kan geven. Grapjes kunnen kwetsend zijn of te letterlijk worden genomen.

Leiding geven aan kinderen

Leiding geven is ontzettend leuk en geeft veel voldoening als het goed gaat in je speltak en groep. Als leidinggevende van een Scoutinggroep wordt er van je verwacht dat je de programma's maakt, de financiële acties regelt, ouderavonden houdt en speltakmateriaal regelt. Ook het omgaan met de kinderen kan een aardige klus zijn. Het is lastig om leuke programma's te bedenken, alle kinderen betrokken te laten blijven bij de activiteiten, te zorgen dat er niet gepest wordt, etc. Onderstaand stuk geeft informatie over hoe je op een duidelijke manier instructie kunt geven, feedback kunt geven en hoe je kunt luisteren naar de kinderen.

Speluitleg geven aan kinderen

Bij het geven van instructie is het handig om de kinderen dicht bij je te hebben. Van een afstand roepen kan er toe leiden dat het kind niet door heeft dat het wel een serieuze instructie is. De verleiding om de instructie te negeren is dan erg groot.

Denk ook aan het moment wanneer je het kind instructie geeft. Tijdens een spel bijvoorbeeld heeft het weinig zin, omdat het kind vaak te veel in het spel zit. Doe het vooraf of leg als je iets vergeten bent het spel eerst helemaal stil (op een goed moment) waarna je de (nieuwe) instructie geeft. Als je uitleg geeft, houd dan in gedachten dat kinderen het beste leren door het te vertellen, door het te zien (doe

het voor) en door het zelf ze te laten doen (praatje, plaatje, daadje). Ook tijdens het spel zijn er nog momenten genoeg dat je kinderen aanspreekt, bijvoorbeeld op hun speelgedrag. Kinderen lijken soms ongehoorzaam maar kinderen met een beperking zijn dit vaak niet expres. Het kan voorkomen dat ze gewoon niet de juiste instructie hebben gehad en hierdoor niet weten wat er van ze wordt verwacht. Wees daarom tijdens het spel duidelijk in wat je zegt. Alleen 'STOP' roepen als een kind iets doet wat niet mag werkt niet, omdat het kind zich niet meteen realiseert waar het mee op moet houden. Geef aan waar het mee moet stoppen. Het geven van instructie in de gebiedende wijs leidt er toe dat het kind het sneller oppakt dan in een vragende vorm. Het creëert duidelijkheid wat er van hem verwacht wordt. 'Stop nu met weglopen en doe mee!' heeft waarschijnlijk meer effect dan 'Wil je nu eindelijk eens mee gaan doen?' Door te gaan staan waar andere kinderen zitten, laat je zien dat je de baas bent. Dit is goed om te doen als je duidelijk wilt maken dat je iets verwacht van de kinderen, zoals beter luisteren. Wil je juist dat de kinderen wat vertellen en zich veilig voelen om dit te doen, ga dan op dezelfde hoogte zitten als de kinderen. Bijvoorbeeld in het kringgesprek. Door taken te delegeren naar de kinderen laat je zien dat je vertrouwen hebt in ze.

Positieve feedback (complimentjes) geven aan kinderen

Complimenten geven kan een kind zelfvertrouwen geven en zorgt dat het kind zich prettig voelt in de groep. Let er bij het geven van een compliment op dat het wel echt iets is dat je meent. Er kan een pionierswerk gemaakt zijn van satéprikkers dat er vrij gammel uitziet, maar waarbij de knopen wel allemaal op de juiste manier gemaakt zijn. Geef daarover dan een compliment en benoem concreet wat je goed vindt. Probeer ook niet te overdrijven in je compliment. Een compliment als 'Wat een mooie kleuren heb je gebruikt in je werk' komt bij een kind beter aan dan 'Zo'n mooie tekening heb ik nog nooit gezien.' Geef complimenten over zaken die kinderen hebben gedaan, zaken die je hebt gezien en gehoord. Wees er alert op dat sommige verlegen kinderen het niet prettig vinden om een compliment in de hele groep te krijgen. Maar geef het dan 1 op 1.

Negatieve feedback (kritiek) geven aan kinderen

Er zijn verschillende stappen die je kunt doorlopen als je negatieve feedback geeft. Op deze manier bereik je dat de feedback het kind bereikt, en dat het niet kwetsend overkomt.

Denk eerst na wat je wilt zeggen en waar je het doet. Voor de hele groep werkt bijvoorbeeld niet goed.

- Beschrijf het gedrag waar het om gaat. Probeer dit zo concreet en feitelijk mogelijk te doen. Wat heb je gezien, gehoord, etc.
- Formuleer de kritiek vanuit jezelf: 'Ik vind het vervelend dat...'
- Ga na of het kind het begrepen heeft en vraag wat hij ervan vindt. Ga op dit moment niet in discussie, maar geef wel de mogelijkheid aan het kind om te reageren.
- Maak afspraken over het gedrag in de toekomst.
- Ondersteun bij het vervolg, geef een compliment als het gedrag veranderd is of spreek het kind aan als hij de gemaakte afspraken niet nakomt.

Mocht je als leidinggevende een sanctie willen opleggen, denk dan goed na over wat je het kind laat doen. Straf heeft meer waarde als er een relatie is met het incident, bijvoorbeeld het aanbieden van excuses. Veel sancties opleggen, verliest op den duur zijn effect. Het is dan beter te kijken waarom het kind het niet oppakt en een andere aanpak te kiezen. Let op: je vindt het gedrag vervelend, niet het kind zelf!

Luisteren naar het kind

Een belangrijke vaardigheid van leidinggeven is het kunnen luisteren naar kinderen. Open staan voor wat ze vinden, denken en voelen. Vaak kunnen kinderen dit niet meteen goed zelf aangeven. Door als leiding de kinderen zelf goed te observeren en het te vragen aan hen, kun je het vaak wel ontdekken. Neem de kinderen serieus in hun verdriet, boosheid, angst, etc. Het is voor hen een reële emotie en door te zeggen dat het wel meevalt, wordt het niet minder voor hen. Vraag door en kijk wat

er achter zit. Als twee kinderen ruzie gemaakt hebben en je weet als leiding niet zo goed wie de veroorzaker is, luister dan naar het verhaal van beide partijen. Je kunt er eventueel getuigen bij roepen en hen hun verhaal laten doen. Vertel de kinderen dat je het niet gezien hebt en kijk hoe je in de toekomst een gezamenlijke oplossing kunt zoeken voor het probleem. Het feit dat je als leiding open staat voor hun verhaal en de kinderen serieus neemt, lost vaak al veel op. Daarnaast zijn kinderen ook heel goed zelf in staat om ruzies op te lossen met wat begeleiding van de leiding.

Het spelen van spel

Om een goed Scoutingspel te spelen, is het belangrijk om te weten wat spelen nu inhoudt. Er zijn zes belangrijke kenmerken van spelen:

- De motivatie voor het spel moet komen vanuit het kind zelf.
- Het spel is belangrijker dan het winnen.
- Het kind bepaalt wat het met het speelgoed kan doen in plaats van wat het speelgoed doet.
- Figuurlijk spelen, nadoen.
- Vrijheid van buitenaf opgestelde regels.
- Actieve medewerking van de speler.

Deze punten kun je gebruiken bij het bedenken van een spel of gebruiken op momenten dat je merkt dat een kind of de groep het niet zo leuk meer vindt bij Scouting of bij bepaalde spellen. Sommige kenmerken horen bij het spel of het speelgoed, terwijl andere kenmerken zich richten op het kind. Kijk welk kenmerk er bij het kind of bij het spel niet aanwezig is en probeer hier je spel op aan te passen. Een spel als Britisch Bulldog/Hollandse Leeuwen is leuk omdat je lekker kunt rennen, je energie kwijt kunt (kenmerk 1), omdat als je af bent, je nog kunt winnen door andere kinderen op te kunnen tillen (kenmerk 2), er weinig regels van buitenaf zijn (kenmerk 5) en je actief mee moet doen (kenmerk 6). Kinderen die naar Scouting komen, vinden het spel van Scouting leuk en dit geeft motivatie die vanuit het kind zelf komt.